

זמן מקום

אדר א' תשע"ד

תכנים ארץ ישראלים | בלוח השנה העברי | עורך: מאיר כהן

ראשי קהילת דמשק נאסרו ועונו- רבה של דמשק, רבי יעקב ענתבי, מאיר פרחי (אחיו של חיים פרחי שהיה ראש השירים של מושל עכו) ואחרים.

ר' יעקב ענתבי חיבר תפילה להצלת האסירים: "תתמלא רחמים על מעלת הסנדק רפאל בן אסתר ויוסף בן רחל... פדה את בני יעקב זרע אהובך... והפר תפיר עצת כל הקמים עלינו ועליהם לרעה".

הקונסול האוסטרי בדמשק סייע להשגת מסמכים המעידים על פרשת עלילת הדם. משפחת רוטשילד הפיצה התייעוד בעיתונות ועוררה סערה בינלאומית. משלחות של יהודים רמי מעלה התרוצצו בארמונות הסולטן התורכי ואצל שליט מצרים- מוחמד עלי בדרישה תקיפה לגונן על יהודי דמשק. משה מונטיפיורי השתדל אצל הסולטן ואדולף כרמייה במצרים. בהתערבותו של מוחמד עלי ועל פי פקודת הסולטן שוחררו שבעת האסירים שנותרו בחיים.

ר' יעקב ענתבי עזב את דמשק ביום ב' באדר (תר"א) "יצאתי מדמשק. ישבתי בפורים בעיר הקודש טבריא. באתי לפה עיה"ק ירושלים ביום ה' בש"ק כ"ה באדר. ותחת כי בשנה שעברה הייתי בין הקליפות בצער ביסורים קשים..." בבואו לירושלים התקבל ע"י חכמי ירושלים ובראשם הראשון לציון ר' אברהם ח. גאגין. בפגישתם ירד הראש"צ מחמורו, השתחוה ואמר לו: " ייסורים קשים ועינויים מעבירים אדם על דעתו... ר' יעקב ענתבי, מי כמוך שעמדת ביסורין ולא נתפתית".

עלילת דם

מאת: אבי אלנתן

"הפלגתי באוניה עם יהודי דמשק אשר לפני כשמונה שנים עונה עינויים קשים, צפורני ידיו נעקרו במסרקות ברזל בשל עלילה מחפירה וכוזבת... עינויים נוראים, שריפה, מכות, ריסוק איברים ורציחות... שבעים יהודים הושלכו לכלא, אחדים מתו... אי אפשר לשום רגש אנושי... שהוא בכוח בן תמותה בעולם- לסובלים" (ווג. וודר קוק, 1844).

אין פלא שיהודי העולם וראשי מדינות נזעקו לבקש רחמים: משה מונטיפיורי, גיימס דה רוטשילד, אדולף כרמייה, היינריך היינה ואחרים קמו יחדיו להציל את יהודי דמשק מעלילת הדם והפוגרומים. באדר א' תר"ן 1840 נפל הפור. העולם היהודי הזדעזע מעלילת הדם הראשונה בעולם המוסלמי. היעלמותם של הנזיר תומאסו ומשרתו המוסלמי- איברהים עימארה נתנה האות לעלילת הדם.

עלילת דם עתיקת יומין על רצח לצורך שימוש בדם לאפיית מצות מצאה מקום בדמשק. באותה עת שלט בדמשק שליט מצרים מוחמד עלי- שלחם כנגד הצרפתים התורכי לצד הצרפתים. הקונסול הצרפתי בדמשק החל בעלילת הדם, החרה החזיק אחריו ראש ממשלת צרפת, אדולף תיאר: "אם היהודים בימי הביניים אכן שלחו ידם ברצח פולחני, מדוע לא יעשו כמוהם יהודי דמשק החשוכים בימינו?"

היום השישי - חודש אדר

מאת: מאיר כהן

ביום השישי לבריאה (בראשית א' 31-24) "תוצא הארץ נפש חיה למינה ורמש וחייתו ארץ... הבהמה... כל רמש האדמה... נעשה אדם... וירדו בדגת הים ובעוף השמים... פרו ורבו ומילאו את הארץ... ורדו בדגת הים... נתתי לכם כל עשב זרע זרע... ואת כל העץ אשר בו פרי עץ..."

ביום השישי נברא האדם- נזר הבריאה ולצידו בעלי החיים ודגת הים, למילוי צרכיהם ניתנו העשב והעצים, מעליהם מרחף הציווי- פרו ורבו ומילאו את הארץ.

חודש אדר, הוא החודש השישי לבריאת העולם, מקביל בתכניו ליום השישי לבריאה. הדגים, מזלו של חודש אדר, מתרבים בעונה זו בכמויות עצומות. דגים הם סמל פריוני עתיק יומין בפולקלור של עמים רבים. הדגים החיים מתחת לפני המים- אין עין הרע שולטת בהם. אף המבול שהשחית נפש כל חי, לא פגע בדגים, כיוון שלא השחיתו דרכם והזדווגותם הינה לבני מינם בלבד.

עונה זו בטבע מכונה עונת "הרביע"- הרבייה. רבים מבעלי החיים היונקים מצויים בעונה זו בזמן ההמלטות. התארכות שעות היום, העלייה בטמפר' לעומת ימי הסגריר והלחות הגבוהה מתאימים לרבייה בכלל ולקינון ודגירה של עופות הדוגרים בנופי הארץ. מבין היונקים ניתן לציין את הדרבן, החמוס, הזאב, השועל, הסוס, החמור, הצבי, העז, הכבשה והאייל. אלו ואחרים יוצאים לאויר העולם בימים של שלהי חורף וראשית האביב.

בחודש אדר מגיעה גם הפריחה בטבע לשיאה. הטבע צוהל בקרבול עצום של צבעי פריחה בכל גוני הקשת. כלניות, אירוסים, נרקיסים, פרגים, גיאופיטים, דודאים ועוד. נופי הארץ כולם מכוסים בחד-שנתיים הצובעים את הנוף כולו בצבע ירוק. השעורים אף הם מצטרפים לקרבול בהבשלתם לקראת קציר השעורים בפסח. עצי הסרק ועצי הפרי עוטים פריחה- הברוש והאורן, החרוב, הרימון, הדובדבן ואחרים יוצרים הרמוניה של

שלמות בטבע. הפריחה מזמינה את הרמשים ליטול חלק בחגיגת הטבע.

מעגל הזמן היהודי טומן בחובו את מעגל החיים היהודי בחמש תחנות של תוכן משולב- מן שיר השירים (אביב נעורים), אל מגילת רות (בגרות ובשלות) איכה ("זמן האש"- גיל המעבר) קוהלת (אסיף וסוף).

ימי החורף הינם זמן הריון בטבע הארץ המקבילים לימי גלות של העם היהודי. זמן אדר מאפיין את זמן ההולדת- בטבע הארץ ובטבע האדם - הגיעה עת יציאה מן הגלות (ההריון והחורף) אל פאתי החרות.

החודש השישי, אדר, מכיל תכנים המצויים ביום שישי לבריאה: בריאת האדם, הרבייה, הדגים, הרמשים, בעלי החיים, היונקים, עשב זרע זרע ואף עצי הפרי- כולם יחדיו יוצרים מצהלות של צבעים וקולות בנוף הארץ- ישראלי.

"ורדו בדגת הים"

זמן מקום
תכנים ארץ ישראלים | בלוח השנה העברי

ירחון המכללה האקדמית לחינוך

חמדת הדרום
מכללה אקדמית לחינוך
HEMDAT HADAROM
College of Education

טל': 08-9937666
פקס: 08-9945532
שיחת חינוך: 1800-20-10-88
דוא"ל: hemdat@macam.ac.il
אתר: www.hemdat.ac.il

לקבלת הירחון במהדורה אלקטרונית נא לפנות בדוא"ל למכללה.

לשילוב מאמרים נא לפנות לעורך
טל': 02-6794412
נייד: 054-3334080
מייל: meir@makom.info

לימודי ההוראה המובילים בדרום הארץ
נמצאים יותר קרוב ממה שחשבתם!
כחלה ברלמה אסמטור ב'

המכללה האקדמית "חמדת הדרום"
בבית אוקראינות בחינך

מציעה לך מגוון מסלולי הכשרה ללימודי תואר ראשון בהוראה

קונספט: ערוט פתוחות שוק

מנחה מובילת והליוואת
מנחה מובילת והליוואת
מנחה מובילת והליוואת
מנחה מובילת והליוואת
מנחה מובילת והליוואת

גברים:
מסלולי הלימוד:
חינוך מיוחד, מתמטיקה, תושב"ע, מדעים*
תוכניות ייחודיות:
< בעלי השכלה תורנית רחבה (מעל 10 שנות לימוד מגיל 18).
< בגוריי ישיבות הסדר.

נשים:
מסלולי הלימוד:
< מקרא, מתמטיקה (יסודי)
< מדעים (גן, יסודי, על יסודי)
< ספרות ומקרא (על יסודי)
< אנגלית (יסודי ועל יסודי)
< חינוך מיוחד (בשילוב ספרות, תנ"ך, מתמטיקה, מדעים*)

סטודנטיות- אושרית/אורנה: 054-4951549
סטודנטים- ישראל: 054-5937662
oshritush@macam.ac.il banim@macam.ac.il

חמדת הדרום
מכללה אקדמית לחינוך
HEMDAT HADAROM
College of Education

מאת: רחל זמר

עיבור השנה נקבע לחודש אדר כזמן תיקון לטבע. הפער שנוצר בין שנת השמש (365 יום) לשנת הלבנה (354) מצריך התאמה בין זמני השמש והירח. עיבור השנה נקבע בהתאם לבשלות הטבע לאביב. מבחני הסף לעיבור השנה הינם מצב המוכנות והבשלות של הטבע לימי אביב-יקיצת הצומח מתרדמת החורף, מצב הדרכים ומועד שיוון בין יום ללילה.

מזל החודש, הכוכב מרס הוא מאדים, ממחיש את הכפלת החודש על ידי שני ירחים הצמודים אליו וסובבים את המאדים.

המאדים הוא כוכב הלכת הרביעי במערכת השמש, מסלולו הוא הקרוב ביותר לכדור הארץ ודומה בהרכבו לכדור הארץ.

קוטרו (6721 ק"מ) הוא כמחצית מקוטר כדור הארץ, הוא סובב סביב צירו אחת ל-24 שעות ו-37 דקות, וזמן הקפתו את השמש הוא 686 יום (שנת מאדים) לעומת 365 יום שכדור הארץ מקיף את השמש (שנת השמש). אברנבל (בראשית א' ד"ה) מנתח את גלגלי (גרמי) השמים ולדבריו "גלגל מאדים בשתי שנים" ואכן זמן הקפתו את השמש קרוב לכפל ימי הקפת כדור הארץ את השמש.

למאדים אטמוספירה דקה ולחץ אוויר של כ-1% מהלחץ הממוצע שעל פני כדור הארץ.

למאדים (מרס) שני ירחים, פובוס ודימוס, המקיפים את המאדים ויחדיו מקיפים את השמש. קטביו של המאדים מכוסים מים קפואים וככל הנראה כמויות קרח גדולות מצויות מתחת לקרקע המכסה את המאדים.

הירחים פובוס ודימוס היו ככל הנראה חלקים שהתפרקו מן המאדים או גרמי שמים ש"נלכדו" בכח המשיכה של המאדים ונכנסו למסלול בחלל הסובב את המאדים. פני המאדים מאופיינים בהרים גבוהים ובקניונים. הר הגעש אולימפוס מונס מתנשא לגובה של 27 ק"מ וקניון ואליס מארינריס משתרע לאורך של כ-4500 ק"מ ולרוחב של כ-200 ק"מ.

השם מאדים ניתן לו על שם צבעו האדום הנובע מקרקע עשירה בברזל. שו"ת עטרת פז (יורה דעה) מפרש שכל אחד מן הכוכבים פועל במין אחד של מתכות "שבתאי- בעופרת, צדק- בבדיל, מאדים- בברזל, חמה- בזהב".

חקר המאדים מתקיים כבר עשרות שנים החל מתוכנית מארינר האמריקאית במסגרתה נשלחו למאדים גשושיות (1964) ועד לגשושית קיוויסטי (2012). בתוכנית סוכנות החלל האמריקאית לשגר למאדים חללית מאוישת עד לשנת 2035.

צבעו של מאדים התפרש באוצר המדרשים (שמואל הקטן

ע"מ 546): "מאדים ממונה על הדם ועל החרב ועל הרשעה והקטטה והמריבות ועל החבורות והפצעים ועל המלחמות ועל השינאה והקנאה... ועל הברזל ועל האש ועל המים..." פירוש נוסף מופיע בבראשית רבתי "מאדים, במה דינו, ברא מאדים ונופלים בגיהנום שאש אדום הוא".

אוצר המדרשים (מזלות ע"מ 282) קובע את מיקומו של מאדים "מעלה חמישית היא מעונה (משכנה) של מאדים, ובה מאדים רץ וסובב את הרקיע גבוהה מן מעונה של חמה".

מאדים זכה לפירוש בזוהר (כי תצא צף רפ"ב ע"א) "אש מאדים לישנא (לשון) דאודם (שמות כ"ח) - טור אודם פטדה".

הצבע האדום נובע מחמצון פני המאדים העשירים בתחמוצות ברזל.

הצבע ושני הירחים נקשרים לחודש אדר בו קיימת הכפלת החודש בשנים מעוברות. כך גם הטבע הארץ ישראלי בחודש אדר צבוע בפריחה אדומה של כלניות דמומיות ופרגים.

מאדים - "אש אדום הוא"

"אנו... צאצאי הנביאים"

מאת: ד"ר עמנואל בן נאה

דרך ארוכה עשה משה קליינבוים (סנה) מיום הולדתו ב-6 בינואר 1909 בפולין ועד למותו ב-1 במרץ 1972 ט"ו באדר תשל"ב.

תחנות חייו חולפות באוניברסיטת וארשה שם למד רפואה, דרך תפקידו כראש המפקדה הארצית של "ההגנה" (1941-1946), המעבר לשולי השמאל, הקשר עם הסובייטים ועד להתפכחותו מהקשר עימם.

מגיל צעיר ניכרו בו תכונות המובילות מנהיגות: יכולת ביטוי מרשימה, כתיבה ופעילות ציבורית. עד 1939 באו אלה לביטוי בפולין- סנה השתייך והנהיג את הציונים הכלליים, ערך את העיתון "היינט" באידיש ושיתף פעולה עם מפלגות שמאל פולניות.

שירת כקצין רפואה בצבא הפולני, נפל בשבי הסובייטי אך הצליח להימלט ולהציל נפשו מטבח הקצינים- חבריו ביער קאטין.

ב-1940 הגיע לארץ, מייד נקלט ב"הגנה" וכבר ב-1941 התמנה לראש המפקדה הארצית.

ב-1944 התמנה לחבר הוועד הלאומי אשר במסגרתו הוקמה "תנועת המרי העברי" שכללה את סנה וישראל גלילי (ההגנה) מנחם בגין (האצ"ל) ונתן ילין מור (הלח"י). בעקבות "השבת השחורה" (29.6.46) בה נעצרו ראשי הישוב ע"י הבריטים החליט בן גוריון להשעות הצעדים נגד הבריטים וסנה התנגד להקפאת תקיפת הבריטים ופרש מתפקידו.

עם פרישתו הוא מונה לראש האגף המדיני של הסוכנות היהודית ומקום מושבו בפאריז. שם עוצבו עמדותיו כי מוטב להישען על ברית המועצות אשר, לדעתו, תשתלט בהקדם על האזור כולו.

מתפקיד צבאי עבר סנה לתחום המדיני "לא רק צאצאי המכבים אנחנו-

אלא גם צאצאי הנביאים". עם הקמת המדינה קבע סנה את מקומו במפלגת הפועלים המאוחדת (מפ"ם) בשולי השמאל, באוריינטציה פרו סובייטית.

בהמשך דרכו חבר למק"י וביטא קו קומוניסטי אנטי ציוני. הוא הכיר

אותם ובכל זאת התפתה לקשר "הייתי שם, אני מכיר אותם, ראיתי את הזדון בעיניהם". ערב מלחמת ששת הימים ניסה להפעיל קשריו אצל השגריר הסובייטי בארץ- דמטרי צ'ובחין ובאחת השיחות אמר לו "חבר צ'ובאחין. אתה מספיק זמן בישראל כדי לדעת שאנחנו הישראלים נוסעים, כשצריך גם באור אדום". מאמציו למנוע את המלחמה כשלו ומלחמת ששת הימים יצאה לדרך בתמיכתו של סנה.

ממסמכים שהותרו לפרסום בברית המועצות עולה כי סנה העביר לסובייטים חומר רגיש ואף מידע על תוכנית הגרעין הישראלית- שהועבר אליו במגמה שיגיע לסובייטים. משה סנה היה חבר כנסת בשנים 1965-1949 וב-1969-1972.

על מלחמת 6 הימים הוא אמר: "מלחמת הגנה לאומית מובהקת... אחת המלחמות הצודקות בהיסטוריה" בערוב ימיו עידן סנה את עמדותיו .

משה סנה

בצוואתו ניסה להסביר: "ניסיתי ללכת בדרכי... הדבר היחיד שאני מצטער עליו כי הרחקתי לכת עד כדי שלילה טוטאלית של הציונות... דבר שאין לו צידוק... הינני מביע חרטה".

נתן ילין מור

מנחם בגין

ישראל גלילי

הנהגת תנועת המרי העברי